

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

-

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

6 § Näemme hyvänä, että Hyvinvointialue on tunnistettu yhtenä kokonaisuutena koskien varautumisvelvollisuutta; eri toimialoja ei ole hajautettu erillisiksi kokonaisuuksiksi (sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala).

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

9 § On hyvä tarkennus ministeriötason ohjauksesta, valvonnasta ja yhteensovittamisesta kunkin ministeriön vastatessa toimialallaan myös ajantasaisen tilannekuvan ylläpitämisestä näemme, että tämä tukee hyvin sektorikohtaisen tilannekuvan muodostumista, joka yhteensovitetaan kansallisesti (10 §).

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

11 §: Näemme hyvänä lisäyksenä poikkeusolojen määritelmään huomioida pelastustoimen palvelujen saatavuuden.

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonen menettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Selkeyttää kansallisia ohjausrakenteet poikkeusoloissa. Ottaen huomioon kokemukset Covid-19-pandemista, hyvinvointialue pitää tätä hyvänä uudistuksena.

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Hyvinvointialue kannattaa tarkennuksia, jotka tukevat hyvinvointialueen häiriötilanteiden hallintaa ja työvoiman saatavuuden turvaamista (40–41§).

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Erityinen työvelvollisuus on aiemmin koskenut vain terveydenhuollon tehtäviä, mutta sen laajentaminen sosiaalihuoltoon on perusteltua toiminnan turvaamiseksi. Lakiin sisältyvä vaatimus siitä, että työvelvollisuuden piiriin kuuluvalla tulee olla sosiaali ja/tai terveysalan koulutus sekä työkokemusta viimeisen viiden vuoden ajalta, voi kuitenkin rajata pois osaajia, joilla on koulutus ja aiempaa kokemusta, mutta ei aivan tuoretta työhistoriaa. On perusteltua arvioida, voisiko osaamisen varmistaa tarvittaessa perehdytyksellä ja yksikkökohtaisella koulutuksella, jotta myös nämä henkilöt voitaisiin hyödyntää soveltuvissa tehtävissä, etenkin kun perehdytys on joka tapauksessa välttämätöntä yksikön toimintatapojen ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi

Työvelvoite on kasvatettu kerrallaan enintään 4 viikkoon (aikaisemmin 2 viikkoa) ja uusiminen on mahdollista. Perustelut jatkuvuudella ja pysyvyydellä ovat hyvät.

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

68 §: Tämä vaatii yhteistoimintaa ja alueella sijaitsevien sosiaali- ja terveydenhuollon kohteiden osalta siirtämisestä vastaa sosiaali- ja terveydenhuolto. Pelastusviranomaiset vastaavat siirtymisen valtakunnallisesta/alueellisesta johtamisesta sekä toimeenpanosta yhteistoiminnassa muiden viranomaisten kanssa.

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

77 §: Selkeyttää ja antaa parempia mahdollisuuksia sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteisten tehtävien hoitamiseen ja 78 § ja 79 § tukevat tätä.

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

87 §: Valtioneuvoston asetuksen tarkoitus on yhdenmukaistaa hyvinvointialueille maksettavan tuen määrä ja maksatuskäytännöt, jotta nykyiset epäselvyydet ja alueiden väliset erot saadaan hallitusti poistettua. Ennakoiva varautuminen edellyttää selkeitä ohjeita. Tulee olla yhteisiä toimintamalleja ja riittävää siirtymäaika, jotta hyvinvointialueet voivat valmistautua tehtävän hoitamiseen. Samalla on täsmennettävä, mihin asti Kansaneläkelaitos (Kela) vastaa tuen maksamisesta ja milloin sekä millä menettelyllä vastuu siirtyy hyvinvointialueille, jotta hallinnollinen katkos tai päällekkäisyydet voidaan välttää.

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

95 §: Mahdollistaa sote asiakkaiden siirtämisen ja palvelujen jatkumisen, ja vastuunjakoä täsmentää 153 § siirtyneen väestön asioista. Momentissa 1 hyvinvointialue veloitetaan järjestämään kiireellinen ja välttämätön huolenpito, mutta pelastustoimen yleinen johtovastuu väestönsiirroissa

kaipaa tarkempaa avaamista. Momentti 2 asettaa hyvinvointialueen sosiaali ja terveydenhuollon vastuuseen evakointikeskusten järjestämisestä. Momentissa 4 Sosiaali- ja terveysministeriö voi velvoittaa laitos ja asumispalveluyksiköiden siirtoja hyvinvointialueiden välillä, mutta pykälä ei määrittele, miten siirrot toteutetaan käytännössä, voidaanko poiketa asiakas ja hoitajamitoituksista tai miten asiakkaan oikeudet turvataan esimerkiksi sijoituspaikan valinnassa.

96 §: Mahdollistaa sosiaalihuollon henkilöstön priorisoinnin kiireellisiin tehtäviin poikkeusoloissa valtioneuvoston asetuksella, mikä tehostaa henkilöstöresurssien käyttöä edellyttäen, ettei asiakkaan oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon vaarannu. Lakiin olisi kuitenkin tarpeen sisällyttää myös yleiset linjaukset asiakas ja hoitajamitoituksista poikkeamisesta. Pykälä tunnistaa sosiaalihuollon henkilöstöresurssien turvaamisen tarpeen, sillä poikkeusolot voivat lisätä palvelutarvetta esimerkiksi ikääntyneiden, päihde ja mielenterveyspalveluissa.

Lisäksi on huomioitava, miten hyvinvointialueet palaavat normaalilainsäädäntöön ja purkavat poikkeusoloissa kertyneet palvelujonot, kun määräajoista ja kiireettömistä palveluista on jouduttu tilapäisesti tinkimään.

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Hyvinvointialueilla voi olla sisäisiä toimintamalleja hyvinvointialueiden henkilöstön asuttamisesta, mikäli nämä asuvat valmiusevakuoitavilla alueilla. Lain perusteluissa viitataan tällaisiin alueisiin, mutta tarkempi ohjausta, miten huomioidaan ja turvataan oikeudenmukaisuus asuntojen jakelussa (mukaan lukien heikompiosaiset, haavoittuvassa asemassa olevat) puuttuu. Tätä tulisi tarkentaa.

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

124 §: Hyvinvointialue pitää hyvänä tehtyjä tarkennuksia polttoaineiden saannin varmistamiseen tietyille viranomaisille tai tiettyyn toimintaan.

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

153 §: Määrittää selkeästi vastuita hyvinvointialueille ja kunnille siirtyneen väestön palveluiden järjestämiseen ja yhteistyöhön niin varautumisessa ja valmiussuunnittelussa kuin tositilanteessa. Lisäksi laajennus, että myös muut kuin kotikuntalaiset (ilmoituksen tehneet siirtyneet ihmiset) voivat olla oikeutettuja erilaisiin palveluihin, on tärkeä. Kokonaisuudessaan 153 § on hyvä ja tarpeellinen uudistus.

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Hyvinvointialue pitää hyvänä, että poikkeusoloissa määrättyjen toimien kustannusvaikutuksista ja korvauksista on myös erikseen säädetty.

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

-

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

Asiakas- ja potilasturvallisuus jää nyt valmiuslaissa varsin ohueksi ja laissa viitataan ainoastaan henkilöstön saatavuuteen ja riittävyteen asiakas- ja potilasturvallisuuden osalta. Valmiuslaissa tulisi huomioida vähintään asiakas- ja potilasturvallisuus seuraavissa kokonaisuuksissa:

- lääkitysturvallisuus, mukaan lukien korkean riskin lääkkeiden hallinta ja huoltovarmuus
- lääkinnällisten laitteiden ja tietojärjestelmien käytön turvallisuus sekä tietojärjestelmien toimintavarmuuden varajärjestelyt
- infektio- ja tartuntatauti torjunnan yhtenäiset käytännöt ja suojavarustehuolto

- turvallisten etä- ja digipalvelujen käyttö ja häiriötilanteiden hallinta
- henkilöstön turvallisuusosaaminen ja työhyvinvointia tukevat menettelyt
- (vaaratapahtumien ilmoittaminen ja käsittely sekä niistä oppiminen. Palvelunjärjestäjällä ja -tuottajalla tulee olla poikkeusoloissa kevennetty ja käytettävissä oleva haitta- ja vaaratapahtumien ilmoitusmenettely, joka mahdollistaa vähintään kertakirjaamisen ja riskiperusteisen käsittelyn.)

Lisäksi tulisi selkeyttää poikkeusolojen toimivaltuuksien ja velvoitteiden suhdetta asiakas- ja potilasturvallisuuteen ja vahvistaa perusoikeuksien toteutumista riskienhallinnan kautta.

Koponen Jukka
Pohjois-Savon hyvinvointialue

Haataja Antti
Pohjois-Savon hyvinvointialue